

Đề thi lên lớp 10 môn Văn trường Chuyên tỉnh Thái Bình 2021

Câu 1 (3,0 điểm)

Hãy viết bài văn nghị luận bày tỏ suy nghĩ của em về ý kiến sau:

Không ai có thể gặt hái thành công mà chưa từng gieo trồng.

(Dẫn theo trithucvn.org/vanhua)

Câu 2 (7,0 điểm)

Truyện ngắn là thể loại tự sự có dung lượng nhỏ nhưng đem đến cho người đọc những bài học nhân sinh sâu sắc.

Bằng hiểu biết về truyện ngắn Chiếc lược ngà của Nguyễn Quang Sáng (Ngữ văn 9, tập một, NXB Giáo dục Việt Nam 2020), em hãy làm rõ những bài học nhân sinh chứa đựng trong dung lượng nhỏ của tác phẩm.

Đáp án đề thi Văn vào lớp 10 trường Chuyên tỉnh Thái Bình năm 2021

Câu 1:

Cách giải:

1. Giải thích

- Thành công: đạt được kết quả như mong muốn, hoàn thành được ý nguyện.

- Gieo trồng: làm công việc gieo cấy, có bước khởi đầu.

-> Câu nói “Không ai có thể gặt hái thành công mà chưa từng gieo trồng” khẳng định nếu muốn đạt được điều mình mong muốn thì phải có lao động, gieo mầm từ những bước đầu tiên, dành tâm sức cho nó.

2. Vì sao phải gieo trồng để gặt hái quả ngọt?

- Không có gì tự nhiên mà đến, nếu không tự mình làm từ đầu sẽ không có những bước tiếp theo, sau đó.

- Công việc “gieo trồng” cho chúng ta những hiểu biết sâu sắc nhất về những gì mình đang làm, từ đó có cách xử lý hợp lí, đúng đắn.

- Kể từ bước “gieo trồng”, ta biết nâng niu những gì mình đang làm, từ đó, kể cả có “gặt hái được thành công” cũng không tự mãn với kết quả, luôn có ý chí cố gắng hơn nữa và biết trân trọng thành quả đó.

- Chọn lựa kĩ lưỡng hạt giống ngay

3. Biểu hiện của những người biết “gieo trồng” để rồi “gặt hái thành công”.

Từ bước đầu tiên bằng cách cân nhắc kĩ càng, phát hiện những ưu – khuyết điểm để thấy gì phù hợp nhất.

- Không ngừng cố gắng, nỗ lực trong quá trình gieo trồng dù có gặp hoàn cảnh không như mong muốn; có bản lĩnh đối mặt với những giông bão để tự bảo vệ hạt giống của mình.

- Biết tận dụng nhiều nguồn lực cho hạt giống phát triển, bền bỉ tìm kiếm những nguồn dinh dưỡng cho cây trồng để có thể phát triển tốt nhất.

4. Phản đề - mở rộng

- Có những người không muốn “gieo trồng” nhưng lại mong được “gặt hái” nên phụ thuộc vào người khác, thậm chí trách móc người khác.

- Có những người chỉ có bước đầu tiên là “gieo trồng” mà không chăm bẵm cũng không đạt được kết quả như mong muốn.

5. Liên hệ bản thân.

Câu 2:

Cách giải:

1. Giải thích

- Ý kiến đưa ra một cách hiểu về truyện ngắn.

- “Dung lượng nhỏ” phù hợp với hình thức ngắn, chỉ xoay quanh một tình huống nhất định và tình huống đó châu toàn tất cả các sự kiện của truyện, làm nổi hình nổi sắc nhân vật, bộc lộ chủ đề tác phẩm, tư tưởng của nhà văn.

- “Đem đến cho người đọc những bài học nhân sinh sâu sắc” nhắc đến ý nghĩa tư tưởng của truyện ngắn. Thông qua những tác phẩm, tác giả gửi gắm vào đó những triết lí, tư tưởng, những bài học về con người và cuộc đời. Câu chuyện có thể xảy ra ở một thời, ứng với những nhân vật cụ thể nhưng thông qua đó ta có bài học cho mọi thời, ý nghĩa phổ quát lớn.

2. Chứng minh những “bài học nhân sinh” chứa đựng trong “dung lượng nhỏ” của tác phẩm “Chiếc lược ngà” – Nguyễn Quang Sáng.

- Truyện ngắn “Chiếc lược ngà” ra đời vào năm 1966, tại chiến trường Nam Bộ trong thời kì kháng chiến chống Mỹ, sau này, được NQS đưa vào tập truyện cùng tên của mình. Câu chuyện thể hiện tình cha con sâu nặng và cao đẹp trong cảnh ngộ éo le của chiến tranh.

*** Tình huống truyện độc đáo, bất ngờ, hấp dẫn.**

- Có 2 tình huống tiếp nối nhau làm nên mạch diễn biến phức tạp của truyện đó là tình huống gặp gỡ và tình huống chia xa.

- Tình huống gặp gỡ: sau 8 năm xa cách, ông Sáu dạt dào cảm xúc khi gặp bé Thu thì bất ngờ, cô con gái không nhận ra ba. Khi nhận ra ba thì đúng lúc ông Sáu phải lên đường.

- Tình huống chia xa: ông Sáu trở lại căn cứ, dồn sức làm cây lược ngà tặng con, khi chiếc lược hoàn thành thì ông Sáu hi sinh, chưa kịp trao tận tay cho con món quà yêu thương ấy.

- Nhận xét:

+ Cả 2 tình huống đều chứa đầy tính bất ngờ, giàu kịch tính. Đây cũng là 1 đặc điểm của truyện ngắn Nguyễn Quang Sáng, gây nhiều hồi hộp và sức hấp dẫn với người đọc.

+ Cả 2 tình huống đều thể hiện những nghịch lý của chiến tranh, bộc lộ tình cảm cha con sâu sắc và giàu ý nghĩa.

*** Qua hai tình huống, làm nổi bật vẻ đẹp của tình cha con**

Diễn biến tâm lí và tình cảm của bé Thu trong lần cha về thăm nhà

Trước khi nhận ra cha:

- Cuộc gặp gỡ bất ngờ của 2 cha con ông Sáu:

+ Cảm xúc của ông Sáu mạnh mẽ đến nôn nóng.

+ Thái độ của bé Thu: lảng tránh đến sợ hãi, tái mặt đi, vụt chạy kêu thét sau nhiều ngày vẫn không gọi ông Sáu là ba, nói trống không, không chịu nhờ ông chắt nước nồi com to đang sôi, hắt miếng trứng cá ông Sáu gắp cho vào bát, khi bị ông đánh thì liền bỏ về bà ngoại.

- Đánh giá: Thái độ của bé Thu không đáng trách vì:

+ Do ông Sáu đã thay đổi với bức ảnh mà bé Thu đã biết về ba nên phản ứng của bé Thu hoàn toàn tự nhiên bởi tình cảm mà bé dành cho người cha trong ảnh rất sâu sắc. Trong cái “cứng đầu” của bé ẩn chứa niềm kiêu hãnh về người cha của mình. Đó cũng là cái mầm của một cá tính mạnh mẽ, của 1 cô giao liên Thu trong tương lai.

+ Thái độ của bé 1 phần còn do người lớn, đặc biệt là do chiến tranh: người lớn chưa lường trước được mọi chuyện nên chưa kịp giải thích cho bé về những biến đổi, chưa chuẩn bị tâm lí cho bé về những thay đổi trên gương mặt ba do vết thẹo gây ra. Nhưng sâu xa hơn là do chiến tranh gây ra. Bé Thu lại còn quá nhỏ nên không hiểu được những éo le của hoàn cảnh.

Khi nhận ra cha:

- Những thay đổi về tâm lí và hành động của bé Thu thật bất ngờ:

+ Nhà văn xoáy vào đôi mắt để khám phá những chuyển biến tình cảm sâu sắc của bé Thu: từ đôi mắt mở to “nhìn với vẻ nghi ngại sâu xa” đến “đôi mắt menh mông của con bé bỗng xôn xao”.³

-> Điều ấy chứng tỏ tâm hồn bé Thu đang có những chuyển biến khác thường.

+ Cảm xúc của bé Thu bùng nổ trong tiếng thét: “Ba..a..a..a!”.

-> Tiếng thét có sức gây chấn động dữ dội đối với những người xung quanh đến mức “xé cả ruột gan mọi người”.

+ Nhà văn phối hợp miêu tả ngoại hiện (miêu tả qua vẻ bề ngoài) chân dung, hình ảnh, ngôn ngữ để diễn tả xúc cảm cao trào của bé Thu trong giờ phút chia tay ba. Dung lượng chi tiết về bé Thu được huy động dày đặc và đầy ấn tượng: xúc cảm mạnh đến mức như muốn dựng cả tóc: “làn tóc tơ sau ót nó như dựng đứng lên”. Vẻ bên ngoài ấy kết hợp với những động thái đầy cảm xúc, “lao tới ba, ôm lấy cổ ba, vừa khóc vừa van vãn ba ở lại, hôn lên tóc, lên cổ, lên vai và cả vết thẹo dài trên má của ba, ôm lấy ba bằng cả 2 tay, 2 chân và đôi tay nhỏ bé run lên...”

-> Nếu trước kia bé Thu lạnh lùng với ba bao nhiêu thì bây giờ tình cảm với ba nồng nàn, mãnh liệt bấy nhiêu. Trong tình yêu dành cho ba dường như xen kẽ cả niềm ân hận không nguôi, sự níu kéo cái khoảnh khắc ít ỏi còn lại được ở bên người cha kính yêu của mình.

- Vì sao bé Thu có những thái độ lạ lùng về tình cảm như thế?

+ Thực ra, tình yêu bé Thu dành cho cha thật sâu sắc, mãnh liệt nhưng sự hiểu lầm do cảnh ngộ éo le của chiến tranh xô đẩy đã khiến bé Thu có những nhầm lẫn đáng tiếc.

+ Cái đêm bỏ về nhà bà ngoại đã tạo nên bước ngoặt tâm lí cho bé Thu để giải tỏa nỗi lòng. Bà ngoại đã giải thích về vết sẹo làm thay đổi khuôn mặt của ba nó. Khi nghỉ ngơi được giải tỏa, tâm trạng Thu vừa ân hận vừa hối tiếc và lúc chia tay ba, tình cảm dồn nén bấy lâu ở Thu bùng ra mạnh mẽ, hối hả, cuồng quýt xen lẫn sự hối hận. Trước cảnh ấy, có người không cầm được nước mắt.

- Nhận xét: Qua những biểu hiện tâm lí và hành động, bé Thu có tình cảm sâu sắc, mạnh mẽ và cũng thật dứt khoát, rạch ròi: Một tình yêu gan góc đến ương ngạnh, vừa ẩn chứa một cá tính mạnh mẽ, vừa rất hồn nhiên, ngây thơ, Nguyễn Quang Sáng đã tỏ ra am hiểu tâm lí trẻ thơ, biết nâng niu tâm hồn trẻ thơ và điều ấy giúp ông làm nên những trang viết sinh động và cảm động.

Tình cảm sâu nặng của người cha dành cho con: Ông Sáu là 1 cán bộ CM lăn lộn nhiều trong CT. Điều thú vị là, ẩn trong người cán bộ kiên cường ấy lại là 1 tâm hồn đa cảm đến run rẩy và dạt dào tình yêu thương.

Tình cảm của ông thể hiện rõ nét nhất trong lần về phép thăm nhà, gặp vợ, gặp con

- Tình cảm của ông dành cho con mạnh đến mức làm “nôn nóng” tâm hồn ông. Đây là niềm xúc động được dồn nén sau 8 năm xa cách, thể hiện tình yêu sâu nặng của người cha dành cho đứa con bé bỏng của mình.

- Sự phản ứng bất ngờ của bé Thu (lạnh lùng từ chối cha) chính là bước ngoặt tâm lí của ông. Tình yêu chuyển sang nỗi đau: đứng sững lại, mặt sầm lại và xót xa nhất là chi tiết: “Hai tay buông thõng xuống như bị gãy”. Nỗi đau vô hình đã được hữu hình hóa qua phép so sánh đầy ấn tượng.

- Nhưng tình yêu con đã giúp ông kiên nhẫn và dịu dàng đánh thức ở bé Thu tình phụ tử: suốt ngày ở nhà, lúc nào cũng vỗ về con.

- Giờ phút chia tay: sự biến đổi bất ngờ của bé Thu đã làm ông xúc động đến rơi nước mắt.

-> Người chiến sĩ kiên cường trong lửa đạn ấy thật đa cảm và hạnh phúc trong giọt nước mắt, trước đứa con yêu của mình.

Tình cha con của ông Sáu càng bộc lộ sâu sắc khi ông lên căn cứ:

- Ông day dứt ân hận vì có lúc đã chót nóng giận đánh con.

- Ông luôn ám ảnh lời ngây thơ của con: “Ba về, ba mua cho con 1 cây lược nghe ba!”

- Ông biến lời hứa thành hành động, cố công làm cây lược cho con. Ông làm thận trọng và đầy tâm huyết, còn khắc lên đây 1 dòng chữ tràn đầy yêu thương: “Yêu nhớ tặng Thu, con của ba”.

-> Chiếc lược trở thành biểu tượng của lòng phụ tử, làm dịu đi nỗi ân hận và chứa đựng bao yêu nhớ của người cha đối với đứa con xa cách.

- Một TH éo le: “Ông Sáu hi sinh, chưa kịp trao lược tận tay cho con. Trong những giờ phút cuối cùng của cuộc đời, ông không quên gửi bác Ba để chuyển tới con chiếc lược thiêng liêng, là biểu tượng của tình phụ tử.”⁴

* **Nhận xét:** Hai nhân vật khác nhau – 1 người cha dày dạn trên chiến trường với 1 đứa con thơ ngây bé nhỏ đều được NQS miêu tả tinh tế những diễn biến tâm lí sinh động sâu sắc. Câu chuyện tình cha con của ông Sáu gợi lên bao đau xót trước những éo le mà chiến tranh mang đến cho con người, đồng thời làm người đọc cảm động trước tình phụ tử, tình cảm gia đình, tình yêu thương của con người đã vượt lên đau thương và cao hơn cả cái chết.

3. Tổng kết.